

TÜRKİYE FAAL FUTBOL HAKEMLERİ VE GÖZLEMCİLERİ DERNEĞİ

ARAŞTIRMA VE ÇEVİRİ ARŞİVİ

FUTBOL OYUN KURALLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

ÖZET

Futbol; kuralları, ekonomisi, kültürü, ulusal ve uluslararası kupaları, görsel ve estetik zevki, mücadelesi, transferleri ve heyecanıyla onbinlerce insanı statlara; milyarlarca insanı radyo ve televizyon başına toplamayı başarmaktadır. Bu çalışmada; spor dalları içinde önemli bir yer tutan futbolun, "oyun kuralları" araştırılarak, tarihi gelişimi incelenmektedir. Kanaatimizce; yüzyılın sporunun futbol olmasının temelinde oyun kurallarının tarihi gelişimi yatmaktadır. Futbol oyun kuralları kolay anlaşılabilir ve yorumlanabilir olmasından da dolayı, toplumların ilgi odağı olmuş ve çağımıza damgasını vurmuştur. Oyun kurallarının değiştirilmesiyle, son yıllarda daha da süratlenen futbol; "Fair-Play", "Pozitif oyun", "Gole gitme", "Hücum futbolu", "Bariz gol şansı", "Ciddi faullü oyun" vb kavramlarla birlikte gelişimini ve önemini sürdürmeye devam edecektir.

HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE LAWS OF THE GAME

SUMMARY

Soccer; is accumulating millions of people in television and radio and thousands to stadiums with its laws, economy, culture, national and international challenges, visual and esthetics taste, contention, transfers and excite. In this study; the laws of the game which take an important place in sport branches is investigated and studied. In our opinion, because of the historical development of laws of the game soccer is the sport of the century. Because of the easy understanding and interpreted, it became a focus of interest and our marked our century. With the changes made in the laws of the game, football gain speed with concepts like "Fair - Play", "Positive Game", "Offensive Football", "Goal Orientation", "Goal Chance" , " Serious faults".

---

* Onsekiz Mart Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü / Çanakkale

1-GİRİŞ

Futbol Oyun Kuralları, Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (IFAB-International Football Association Board) tarafından değiştirilmektedir. IFAB oyun kurallarında önerilen değişiklikleri veya futbolla ilgili diğer konuları görüşmek ve karar vermek için,

yılda 2 kez toplanır. Toplantının yapılabilmesi için biri FIFA olmak üzere, en az 4 Federasyonun katılımı gerekmektedir. Oyun Kurallarındaki herhangi bir değişiklik, Kurul'un Yıllık Genel Toplantısında ve toplantıya katılanların en az dörtte üçünün kabulü ile yapılabilir. IFAB'in Delegeteri ve oy hakları aşağıda belirtilmiştir (1):

- Futbol Federasyonu (İngiltere) .....(Bir oy)
- İskoçya Futbol Federasyonu .....(Bir oy)
- Galler Futbol Federasyonu .....(Bir oy)
- İrlanda Futbol Federasyonu .....(Bir oy)
- Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA) .....(Dört oy)

Oyun Kurallarında yapılan değişiklikler IFAB'in Yıllık Genel toplantısını takip eden 1 Temmuz tarihinden itibaren uygulanır. Sezonları 1 Temmuz tarihine kadar bitmeyen Konfederasyonlar veya Ulusal Federasyonlar oyun kurallarında yapılan değişiklikleri yeni sezonlarının başlangıcına kadar erteleyebilirler. Hiç bir Konfederasyon veya Ulusal Federasyon, Kurul'un onaylamadığı herhangi bir oyun kuralları değişikliği yapamaz. Futbol Oyun Kuralları 17 maddeden oluşmaktadır (1):

1-Oyun Alanı	10- Gol Yapma Yöntemi
2- Top	11- Ofsayt
3-Oyuncuların Sayısı	12- Fauller ve Fena Hareketler
4-Oyuncuların Giysi ve Gereçleri	13- Serbest Vuruşlar
5-Hakem	14- Penaltı
6-Yardımcı Hakemler	15- Taç Atışı
7-Oyunun Süresi	16- Kale Atışı
8- Oyunun Başlaması ve Tekrardan Başlaması	17- Köşe Atışı
9- Topun Oyunda ve Oyun Dışı Olması	

Ulusal Federasyonun anlaşmasına bağlı olarak; 16 yaş altı, bayan futbolcular, veteran futbolcular (35 yaş üstü) ve özürlü futbolcular için aşağıdaki değişikliklerden birinin veya tamamının uygulanmasına izin verilmektedir:

- Oyun alanının ölçüleri,
- Topun büyüklüğü, ağırlığı ve malzemesi,

- Kalenin ölçüleri,
- Oyunun süresi,
- Yedek oyuncuların sayıları (1).

2-METOD

Bu araştırmada; Futbol Oyun Kurallarının günümüze kadar olan değişimleri yıllar itibariyle incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Çalışmanın amacı; konumuz itibariyle bir derleme, ardından da bir değerlendirme yapmaktır. Çalışma boyunca genellikle tarihçi metod ve kaynak tarama tekniği kullanılmıştır.

Futbol oyun kurallarının ortaya çıkışını ve tarihi gelişimini inceleme amacını taşıyan bu çalışmada gerekli olan veriler basılı kaynaklara dayanmaktadır. Bu nedenle, futbol ve Futbol Oyun Kuralları ile ilgili kaynaklar taranmıştır.

3-BULGULAR

Bugünkü futbol kurallarının temelini 1848 yılında İngiltere’de Cambridge Üniversitesi’nde atıldığını (2, 3), ve 1863 yılında futbol ile rugby oyununun birbirinden ayrılmasıyla birlikte ilk futbol oyun kurallarının oluştuğunu tespit ediyoruz (4).

Buna göre:

1. Zeminin maksimum uzunluğu 200 yarda, maksimum genişliği 100 yarda olabilir, uzunluk ve genişlik bayraklarla işaretlenmiş olmalıdır, ve kale birbirinden 8 yarda mesafede – aralarında bar veya bağ olmayan - iki direk belirtilecektir.
2. Oyun , alanın ortasından kurayı kazanan takımca yapılacak bir vuruşla başlayacaktır, diğer takım başlama vuruşu yapılncaya kadar topa 10 yarıdandan fazla yaklaşamaz. Bir gol yapıldıktan sonra, golü yiyen taraf başlama vuruşu yapacaktır.
3. İki takım, her atılan golden sonra kaleleri değişecektir.
4. Bir gol, ancak top kale direkleri arasından (hangi yükseklikten olursa olsun) taçtan atılmadığı, taşınmadığı takdirde yapılacaktır.
5. Top taça çıktığında, topa dokunan ilk oyuncu, topun alanı terk ettiği noktadan , alana dik açı ile atışı kullanacaktır.

6. Bir oyuncu topun önüne geçtiği anda oyun dışı kalır, ve mümkün olduğunca çabuk topun arkasına geçmelidir. Eğer top kendi takımından bir oyuncu tarafından pas olarak atılmışsa, rakip takımdan biri ya da kendi takımından topun gerisinde herhangi bir takım arkadaşı dokunana kadar topa dokunamaz.
7. Topun kale çizgisini geçmesi durumunda, eğer kaleyi savunan takımdan biri topa önce değerse, bu takımdan biri kale çizgisinden diğer tarafa doğru bir serbest vuruş kullanacaktır. Eğer diğer taraftan bir oyuncu önce dokunursa, bu takımdan biri kale çizgisinin 15 yarıdından topun dokunulduğu yere doğru bir vuruş yapar.
8. Eğer bir oyuncu topu uygun bir şekilde yakalarsa, topuğu ile bir işaret yaptığı anda bir serbest vuruş yapma hakkına sahip olur ve vuruş yapılana kadar hiç bir rakip oyuncu bu işaretten sonra ilerleyemez.
9. Bir oyuncu top ile rakip kaleye doğru ancak uygun şekilde topu yakalarsa, ya da top ilk vuruştan ona gelirse koşabilir; fakat uygun bir yakalama anında eğer topuğu ile işaret yaparsa daha fazla koşmamalıdır.
10. Rakip kaleye doğru top ile koşan bir oyuncunun rakipleri şarj yapma, çekme, çelmeleme ve topu alabilmek için mücadele edebilme hakkına sahiptirler; fakat hiç bir oyuncu aynı anda hem çekilip hem de çelmelenemez.
11. Ne çelme takmaya ne de çekiştirmeye müsaade edilmez, ve kural 10 da belirtilen kıstaslar dışında hiç bir oyuncu ellerini ve dirseklerini kullanarak rakiplerine müdahale edemez.
12. Bir oyuncu diğerine, ikiside aktif oyunda ise şarj yapabilir. Bir oyuncu oyun dışı olsa bile şarj yapılabilir.
13. Bir oyuncu, ancak doğru bir şekilde topu yakalarsa ve ya ilk vuruştan top kendisine gelirse başka birine pas verebilir ya da vurabilir.
14. Hiç bir oyuncu koruyucu tabakalar, demir plakalarla botlarını takviye edemez.

1865-1866 yıllarında ofsayt kuralı getirilmiştir. Aynı yıl kalelerin yüksekliği de yeniden düzenlenmiştir. Buna göre; 5 metre olan kale yükseklikleri 1.80 metreye indirilmiştir. Bilindiği gibi şimdi bu yükseklik 2.44 metredir. 1870 yılında hava toplarının elle tutulması kuralı kaldırılmıştır. 1871 yılında ilk kez kalecilerden bahsedilmiş ve topu elle tutma hakkı sadece kalecilere verilmiştir. 1872 yılında topun ölçüleri belirlenirken, 1873 yılında korner kuralı kabul edilmiştir (4). Bundan 2 yıl sonra kalelerin devreler itibarıyla değiştirilmesi kuralı konulmuştur. 1881 yılında da hakemden söz edildiğini tespit ediyoruz. 1883 yılında taç atışları el ile yapılmaya başlanmıştır. Çok önemli bir husus 1884

yılından itibaren hakemlerin karşılaşmalarda kayıtsız şartsız tek yetkili olmalarıdır (5). 1891 yılında ise, penaltı vuruşu getirilmiş ve kale ağlarından bahsedilmiştir. 1905 yılında penaltı atışları sırasında kalecilerin kale çizgisi üzerinde durması kuralı eklenirken, bu kural 1929 yılında kaleci, penaltı vuruşu yapılana kadar çizgi üzerinde durmalıdır şeklinde değiştirilmiştir (4, 6). 1912 yılından itibaren kalecilerin topu elleriyle oynamaları, yalnızca ceza alanı içi ile sınırlandırılmıştır. 1913 yılında FIFA, IFAB'ın üyesi olmuştur. 1925 yılında ofsayt kuralında değişiklik yapılarak 3 oyuncu şartı 2'ye indirilmiştir. 1937/1938 yıllarında oyun kuralları, önceki kurallar esas alınarak maddeler haline getirilmiş ve daha kolay anlaşılması için yeniden yazılmıştır. 1976 yılında, ilk defa sarı ve kırmızı kartlar kullanılmaya başlanılmıştır (6).

Son 25 yılda futbol oyun kurallarında yapılan önemli değişiklikleri yıllar itibariyle şöyle sıralayabiliriz:

1978: Kale alanı içinde savunma yapan takımın kazandığı bir serbest vuruş, kale alanının yarı sahasındaki herhangi bir noktasından yapılabilir (2).

1979: Direk serbest vuruş ve endirekt serbest vuruş arasındaki farkı ayırt etmek için hakem bir kolunu yukarı kaldırarak işaret verecektir (2).

1980: Bir rakibe tükürmek şiddetli hareket olarak kabul edilecektir. Savunma yapan takımın ceza alanı içersinden kullanacağı serbest vuruşlarda rakip takım oyuncularını toptan en az 9.15 metre uzakta ve ceza alanının dışında duracaklardır. Top ceza alanı dışına çıkıncaya kadar rakip takım oyuncularını ceza alanı dışında duracaklardır (2).

1981: Yedek oyuncular oynasınlar veya oynamasınlar hakemin otoritesine tabidirler. Hakemin kanaatine göre eğer bir oyuncu:

- Şiddetli hareketten veya ciddi faullü oyundan suçluysa (sert ve şiddetli tarzda hareket eder veya çok ağır faul yaparsa),
- Kötü, onur kırıcı veya küfürbaz konuşursa,
- Bir ihtar aldıktan sonra fena hareketlerine devam ederse ihraç edilecektir(2).

1982: Yan Hakemler, topun oyun dışı olduğu zamanları, korner, aut ve taç atışlarının yönünü, oyuncu değişikliklerini işaret edeceklerdir.

Dört adım kuralına giriş: Kaleci topu kontrol ettikten sonra topu elinden bırakmadan dört adımdan fazla adım atarsa veya topu bıraktıktan sonra başka oyuncular tarafından oynanmadan veya topa dokunulmadan tekrar eli ile oynarsa takımı aleyhine indirekt serbest vuruş cezası verilir (2).

1983: Dört adım kuralında değişiklik: ...dört adım öncesinde, esnasında ve sonrasında topu elleri ile kontrol altına aldığı sırada onu tutarak, zıplatarak veya havaya atıp tutarak ve topu bırakarak oyuna atmadan önce herhangi bir yöne doğru dört adımdan fazla atarsa, diğer oyuncular tarafından oynanmadan veya dokunulmadan önce elleriyle tekrar topa dokunursa takımı aleyhine indirekt serbest vuruş cezası verilir (2).

1984: Kale alanının herhangi bir yerinden yapılacak hakem atışı ve indirekt serbest vuruş kale çizgisine paralel kale alanı çizgisi üzerinden oyun durduğu zaman topun bulunduğu yere en yakın noktadan yapılacaktır (2).

1985: Kaleci ceza alanının dışında kendi arkadaşı tarafından veya ceza alanı içinde veya dışında rakip oyuncu tarafından topa dokunulmadan veya topla oynanmadan tekrar elleri ile dokunursa takımı aleyhine indirekt serbest vuruş cezası verilir (2,7).

1986: Yedek oyuncu oyun alanına girdiği zaman değişiklik tamamlanır. Penaltı vuruşunu yapacak oyuncu açıkça belirlenir (7)

1987: Her iki devrede oyuncu değişikliği, sakatlanan oyuncunun oyun alanından çıkarılması, vakit geçirme veya herhangi bir sebeple kaybolan zaman hakemin takdirince hesaplanarak devre sonuna eklenir. Bir penaltı atışından direkt olarak bir gol kaydedilebilir. Top kale direkleri ve üst direğin arasından ve kale çizgisini geçmeden önce bir veya iki kale direğine veya üst direğe veya kaleciye veya bunlardan birkaçına herhangi bir sıra ile temas eder ve kale çizgisini geçerse kurallara aykırı başka hiçbir hareketin bulunmaması şartıyla gol geçerli sayılacaktır. Bir taç atışı topun taç çizgisini geçerek oyun alanını terk ettiği yerden yapılmazsa bu atış kurala uygun bir atış kabul edilmeyecektir (8) .

1988: Kale direkleri ile üst direk beyaz renkte olacaktır. Müsabaka yönetmeliğinin ön gördüğü biçimde, takımlar oyun başlamadan önce hakeme bildirecekleri en çok 5 yedek oyuncu arasından en çok 2 tanesini oynatabilirler (9) .

1989: Futbol ayakkabısı bir oyuncunun mecburi kıyafetleri arasına alındı (2, 9) .

1990: Tekmelik takma zorunluluğu getirildi. Bir oyuncu rakip kale çizgisine en az iki rakip oyuncudan daha yakın değilse ofsayt pozisyonunda sayılmaz. Bir oyuncu bariz gol atma şansına sahipken kasten ve kuraldışı olarak durdurulmuşsa (serbest vuruş veya penaltı vuruşu ile cezalandırılacak bir ihlal) ve dolayısıyla hücum eden oyuncunun takımı gol yapma şansı elde edememişse ihlali yapan oyuncu ciddi faullü oyundan dolayı ihraç edilecektir (2, 9) .

1991: Kaleciden başka oyuncu, kendi ceza alanı içinde topa kasten elle oynayarak rakibin bir golüne veya bariz gol atma şansına mani olmuşsa ciddi faullü oyundan dolayı ihraç edilecektir. Bir kaleci topa elleri ile veya kollarının herhangi bir kısmı ile dokunarak sahip olduğu anda topu kontrolü altına almış sayılacaktır. Topa sahip olmak kalecinin topu kasten önüne itmesi durumunu kapsayacak, hakemin kanaatine göre topun kaleciden geri dönmesi durumlarını kapsamayacaktır (2, 9) .

1992: Oyuncuların giysi ve gereçleri ile ilgili herhangi bir ihlalde, oyunun durduğu ilk anda ihlali yapan oyuncuya teçhizatını düzeltmek veya eksikliğini tamamlamak üzere, hakem tarafından oyun alanının dışına çıkması söylenecektir. Oyun alanına girdiği andan itibaren, fena bir davranışta bulunan veya centilmenliğe aykırı hareket eden bir oyuncuya hakem, ihtar verecek ve sarı kart gösterecektir. Kendi kanaatine, şiddetli hareket eden veya ciddi faul yapan, kötü ve onur kırıcı dil kullanan veya ihtar aldıktan sonra fena hareketlere devam eden oyuncuyu hakem, oyundan ihraç edecek ve kırmızı kart gösterecektir. Kaleciye Pas: Kendi oyuncusu tarafından bilerek ayakla pas verilen bir topa kaleci elleriyle dokunur veya tutarsa endirekt serbest vuruş verilecektir. Savunma yapan takımın kendi kale alanı içinde kazandığı her türlü serbest vuruş ve kale vuruşu kale alanının herhangi bir noktasından yapılabilir (10) .

1993: Antrenör veya teknik direktör maç sırasında oyunculara taktiksel talimatlar verebilirler fakat teknik alanın olduğu yerlerde bu alan içinde kalmak ve her zaman sorumlu bir şekilde davranmak zorundadırlar. Dördüncü hakemin atandığı turnuva ve müsabakalarda, dördüncü hakemin rolü ve görevleri IFAB'ın onayladığı şekilde olacaktır. Dört adım kuralına, zaman geçirmeye, ihtar ve ihraç olarak kabul edilen koşullara, kaleciye pas kuralına açıklık getirilmiştir. 12. kurala uygun olarak bir oyuncu kendi kalecisine topu

kafasını, göğsünü veya dizini v.s. kullanarak pas verebilir. Fakat eğer hakemin kanaatine göre; bir oyuncu kuralı delmek için bir hileye başvuruyorsa, bu oyuncu centilmenliğe aykırı davranışta bulunmuş sayılacak ve cezalandırılacaktır (10) .

1994: Güvenlik nedeniyle, portatif kaleler de dahil olmak üzere tüm kaleler toprağa sağlam bir şekilde monte edilmelidir. Bir takım üçüncü bir yedek oyuncuyu kullanabilir. Yeter ki bu üçüncü oyuncu yedek kaleci olarak belirtilsin ve yalnızca kalecinin yerine oyuna girsin. Fakat, eğer kaleci oyundan ihraç edilmiş ise, yedek kaleci herhangi bir oyuncunun yerine oyuna girebilir ve kaleci olarak oynayabilir (11) .

1995: Oynanan tüm resmi müsabakalarda azami 3 oyuncu değiştirilir. İki devre arasındaki süre onbeş dakikayı geçemez. Ofsayt pozisyonunda bulunmak tek başına bir ihlal değildir. Ofsayt pozisyonundaki bir oyuncu yalnızca top kendi arkadaşına değdiği veya kendi takım arkadaşı tarafından oynandığı anda hakemin kanaatine göre; oyuna müdahale ederek, veya rakibe müdahale ederek, veya bulunduğu pozisyondan avantaj sağlayarak aktif oyunun içinde ise, ofsayt ile cezalandırılır. Bir oyuncu hakemin kanaatine göre aşağıdaki altı ihlalden birini dikkatsiz, kontrolsüz veya orantısız güç kullanarak yaparsa:

- 1- Bir rakibe tekme atar veya atmaya teşebbüs ederse; veya
- 2- Bir rakibi çelmelerse; veya
- 3- Bir rakibin üzerine sıçrarsa; veya
- 4- Bir rakibe şarj yaparsa; veya
- 5- Bir rakibe vurur veya vurmaya teşebbüs ederse; veya
- 6- Bir rakibi iterse;

veya aşağıdaki dört ihlalden birini yaparsa:

- 7- Ayakla bir rakibe müdahale ederken (tackle) toptan önce rakibe temas ederse,
- 8- Bir rakibe tükürürse,
- 9- Bir rakibi tutarsa,
- 10- Topla bilerek elle oynarsa,

İhlalin meydana geldiği noktadan takımı aleyhine verilecek direkt serbest vuruş ile cezalandırılacaktır. Penaltı vuruşu yapıncaya kadar, vuruşu yapacağı açıkça belirlenmiş oyuncu ile rakip kaleciden başka bütün oyuncular, oyun alanı içinde fakat ceza alanı dışında, penaltı noktasından itibaren en az 9.15 metre uzaklıkta ve penaltı noktasının arkasında bulunacaktır (12) .

1996: Müsabaka Talimatı 3'ten 7'ye kadar kaç yedek oyuncunun yazılabileceğini belirtecektir. Eğer hakem bir avantaj uygularsa ve umulan avantaj o anda gerçekleşmezse, hakem ilk ihlali cezalandırır. Yan Hakem kelimesi Yardımcı Hakem olarak değiştirilmiştir (13).

1997: Şortun altına tayt giyildiği takdirde, taytın rengi şortun esas renginde olmalıdır. Hakem kanayan yarası olan bir oyuncunun oyun alanından çıkmasını sağlar. Para atışı yapılır ve atışı kazanan takım birinci yarıda hücum edeceği kaleyi seçer. Başlama vuruşundan doğrudan doğruya bir gol yapılabilir. Top vuruş yapıp ileri doğru hareket ettiği an oyundadır. Bir oyuncu rakip kalecinin elindeki topu oyuna sokmasına engel olursa, takım arkadaşının kullandığı taç atışından doğrudan gelen topa kaleci eliyle dokunursa, topa sahip olan kaleci 5-6 saniye içinde topu elinden çıkarmazsa indirekt serbest vuruş cezası verilir. Kaleci penaltı atışı esnasında kale çizgisi üzerinde hareket edebilir. Kale atışından doğrudan gol kaydedilir. Eğer bir oyuncu aşağıdaki 7 ihlalden birini yaparsa ihtar verilip sarı kart gösterilir:

1. Sportmenliğe aykırı davranıştan suçlu ise,
2. Sözle veya hareketle itiraz ederse,
3. Oyunun kurallarını devamlı ihlal ederse,
4. Oyunun tekrar başlamasını geciktirirse,
5. Oyun bir köşe vuruşu veya serbest vuruş ile tekrar başlarken gerekli mesafeye açılmaz ise,
6. Hakemin izni olmaksızın oyun alanına ilk kez girer veya tekrar girerse,
7. Hakemin izni olmaksızın oyun alanını kasıtlı olarak terk ederse.

Eğer bir oyuncu aşağıdaki 7 ihlalden birini yaparsa ihraç edilip kırmızı kart gösterilir:

1. Ciddi faullü oyundan suçlu ise,
2. Şiddetlin hareketten suçlu ise,
3. Rakibe veya bir başkasına tükürürse
4. Topu bilerek elle oynayıp rakibin bariz golünü veya gol atma şansını önlerse (kendi ceza alanındaki kaleci hariç)
5. Kaleye doğru ilerleyen rakibin bariz gol atma şansını serbest vuruş veya penaltı vuruşu gerektiren bir ihlal ile önlerse,
6. Saldırgan, hakaret edici veya küfürlü bir şekilde konuşursa,
7. Aynı maçta ikinci bir ihtar alırsa (14) .

1998: Rakip takımın oyuncusunun sağlığını tehlikeye sokan arkadan müdahaleler ciddi faullü oyun olarak değerlendirilecektir (15) .

1999: Oyun alanı üzerinde herhangi bir yerde hakeme aldatmaya yönelik yapıldığı tespit edilen her türlü hareket sportmenlik dışı olarak değerlendirilecektir (16) .

2000: Özel maçlarda takımlar değiştirilecek azami oyuncu sayısında anlaşılırsa, hakeme matan önce bildirirlerse anlaştıkları sayıda oyuncu değiştirebilirler. Yardımcı hakemler pozisyona hakemden daha yakın olduklarında meydana gelen ihlalleri(bu bazı özel durumlarda, ceza alanı içersinde meydana gelen ihlalleri de kapsar), penaltı vuruşlarında kalecinin topa vurulmadan önce ileri hareket ettiğini ve topun gol çizgisini geçtiğini hakeme bildireceklerdir. Bazı durumlarda 9.15 metre mesafenin kontrolü için oyun alanına girebilirler. Kaleci, topu eliyle kontrol ettikten sonra altı saniye içinde oyuna bırakmazsa endirekt serbest vuruş verilir. Oyuncular uygunsuz el-kol hareketleri yaparsa ihraç edilecektir. Penaltı noktasından yapılan vuruşlarda: bir takım rakibine göre daha fazla sayıda oyuncuyla maçı tamamladığında, rakibinin oyuncu sayısı ile eşit olması için kendi takımının oyuncu sayısını rakip takımın oyuncu sayısına indirecek ve çıkartılan oyuncuların isimlerini hakeme bildireceklerdir (17) .

2001: İhraç edilen bir oyuncu teknik alanı ve oyun alanının çevresini terk etmelidir. Bir maçın galibini belirleme yöntemleri: Müsabaka yönetmeliğine göre; berabere biten bir matan sonra, hangi takımın galip sayılacağını altın gol ve penaltı noktasından yapılan vuruşlar belirler (18) .

2002: Oyuncuların sadece formalarında reklam bulundurmalarına izin verilmiştir. şort, çorap ve ayakkabılarda reklam bulundurulamaz. Formasını çıkararak slogan veya reklam gösteren oyuncular müsabakaları organize eden kuruluşlar tarafından cezalandırılırlar. Formaların kolları olması şarttır. Hakem bir oyuncunun ciddi sakatlandığı kanısına varırsa oyunu durdurur ve o oyuncunun oyun alanından çıkarılmasını sağlar, sakatlanan futbolcu oyun sahasına ancak oyun yeniden başladıktan sonra girebilir (2).

4-SONUÇ

Futbol; kurallarının ilk kez tespit edildiği 1863 yılından önce ilkel ve kaba bir nitelik taşıyordu. Futbol oyununun istikrar kazanması kuşkusuz, öncelikle kuralların istikrar kazanmasına, kuralların istikrar kazanması da onların yazılı hale getirilmesi ile sağlanmıştır. Futbol Oyun Kurallarının yayınlanması 1896 yılında gerçekleşmiş ve böylelikle tüm dünyada ortak bir uygulama sağlanabilmiştir. Futbol Oyun Kurallarının daha kolay anlaşılır ve uygulanabilir hale getirmek için, yayınlandığı tarihten itibaren her yıl düzenlemeler yapılmıştır. 1937/1938 yıllarında oyun kuralları, daha önceki kurallar esas alınarak maddeler haline getirilmiş ve basitleştirilerek yeniden yazılmıştır.

1865-1866 yıllarında ilk kez getirilen ofsait kuralına göre; bir oyuncunun ofsait olmaması için, rakip kale hattı ile kendisi arasında üç rakip oyuncu bulunması gerekiyordu. 1925 yılında bu kuraldaki “üç” kelimesi “iki” olarak değiştirilmiş ve o zamana kadar bir satranç oyununa benzetilen futbol böylece; kuvvet, sürat, teknik ve becerilerin de yer aldığı bir oyuna dönüşmesinin başlangıcını oluşturmuştur. Ofsait kuralı, ikinci kez 1990 yılında değiştirilerek bugünkü şekline dönüştürülmüştür. Yeni düzenleme, hücum oyuncularını avantajlı duruma getirmiş ve kale önlerindeki bire-bir mücadele sayısını arttırmıştır. 1995 yılında ofsait kuralının yorumu daha da genişletilerek aktif-pasif ayrımı getirilmiş ve hücum futbolunun daha da geliştirilmesi sağlanmıştır.

Oyun kurallarının sık değiştirilmesi ile birlikte hakem hatalarının artması, futbolun en önemli unsurunu oluşturan hakemlere gereken önemin verilmediği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu noktadan hareketle, 1990 yılından itibaren FIFA ve IFAB konu üzerinde çalışarak çeşitli adımlar atmışlardır. “Hakemliğin Profesyonelleşmesi”, “Uzmanlaşmış Yardımcı Hakemlik”, “Hakem Eğitiminin Önemi” ve “Dördüncü Hakem”in resmi olarak kurallarda yer alması bunlardan bazılarıdır.

Oyun alanındaki kararların herhangi bir sonucunun kanuni sorumluluğundan hakemleri korumak için 1995 yılında 5. Kurala önemli bir ekleme yapılmıştır. Buna göre; hakemler, verdikleri kararlar sonucunda oluşacak durumlardan hiçbir koşulda sorumlu tutulamayacaklardır.

Futbol oyun kurallarında yapılan değişiklikler futbolu daha da çekici hale getirmiştir. Gol sayısını arttırmaya, topun daha çok oyunda kalmasını sağlamaya, zaman

çalmayı engellemeye, kasti ve sert oyunu, buna bağlı sakatlanmaları önlemeye yönelik değişiklikler, kurallar içersinde yapılan en önemli değişikliklerdir.

Kanaatimizce; yüzyılın sporunun futbol olmasının temelinde oyun kurallarının tarihi gelişimi yatmaktadır. Futbol oyun kuralları kolay anlaşılabilir ve yorumlanabilir olmasından da dolayı, toplumların ilgi odağı olmuş ve çağımıza damgasını vurmuştur. Oyun kurallarının değiştirilmesiyle, son yıllarda daha da süratlenen futbol; “Fair-Play”, “Pozitif oyun”, “Gole gitme”, “Hücum futbolu”, “Bariz gol şansı”, “Ciddi faullü oyun” vb kavramlarla birlikte gelişimini ve önemini sürdürmeye devam edecektir.

KAYNAKLAR

1. Federation Internationale de Football Association, Laws of The Game 2002, Zurich, 2002.
2. Federation Internationale de Football Association, FIFA Magazine, June 1997, Zurich, 1997.
3. San, H., Ünsi, T., Var, S., Futbol Ansiklopedisi, İstanbul, 1963.
4. Radnedge, K.; The Ultimate Encyclopedia of Soccer, London, 1994.
5. Oral, M.A., Türkiye Futbol Tarihi, İstanbul, 1954.
6. Federation Internationale de Football Association, FIFA Magazine, August 1997, Zurich, 1997.
7. Türkiye Futbol Federasyonu, F.I.F.A. Beynelmillel Futbol Oyun Kuralları ve Hakemler İçin Rehber, Ankara, 1987.
8. Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu, Futbol Oyun Kuralları ve Müsabaka Yönetmeliği, Ankara, 1990.
9. Türkiye Futbol Federasyonu, Futbol Oyun Kuralları ve Hakemler için Rehber, Ankara, 1992.
10. Türkiye Futbol Federasyonu, Futbol Oyun Kuralları ve Hakemler için Rehber, Ankara, 1993.
11. Türkiye Futbol Federasyonu, Futbol Oyun Kuralları, Ankara, 1994.
12. Türkiye Futbol Federasyonu, Futbol Oyun Kuralları, Ankara, 1995.
13. Federation Internationale de Football Association, Laws of The Game 1996, Zurich, 1996.
14. Federation Internationale de Football Association, Laws of The Game 1997, Zurich, 1997.
15. Federation Internationale de Football Association, Laws of The Game 1998, Zurich, 1998.
16. Federation Internationale de Football Association, Laws of The Game 1999, Zurich, 1999.
17. Federation Internationale de Football Association, Laws of The Game 2000, Zurich, 2000.
18. Federation Internationale de Football Association, Laws of The Game 2001, Zurich, 2001.